

INTERLEVENSBESCHOUWELIJK WERKEN IN HET VAK R.K. GODSDIENST

- Bij interlevensbeschouwelijke dialoog gaat het over het kennen van elkaar op een realistische manier, los van oneliners en vooroordelen, in functie van respectvol samen leven. Het gaat geenszins om het relativieren van eigen of andermans overtuiging. De dialoog heeft tot doel op een open manier een gezonde interesse en nieuwsgierigheid voor anderen te wekken bij kinderen. Het gesprek en de ontmoeting met de ander is rijker dan een puur cognitieve dialoog of een kennisverhaal over de ander.
- Het willen luisteren naar, spreken en samenzijn met elkaar is op zichzelf een belangrijke ervaring. Het geeft uitzicht op de sociale en existentiële dimensies van het leven.

- ***Ontmoeting***

- Het begrip ontmoetingen moeten we realistisch en ruim invullen. Er is geen enkele school waar alle levensbeschouwingen aanwezig zijn.
-

- Daarom is het belangrijk om beroep te doen op een 'relevante vertegenwoordiger'. Dit hoeft niet altijd een concrete persoon te zijn. Het kan eveneens via een geschrift, een film, een interview over een levensbeschouwing die in een les wordt binnen gebracht om die anderen te leren kennen. Hierbij wordt best materiaal gebruikt dat vanuit de levensbeschouwingen zelf komt. Bvb teksten over katholieken vanuit de katholieken, of over de islam vanuit de islam. Dit doen we om zoveel mogelijk 'objectiviteit' te garanderen. Je kunt bvb ook meerdere artikels over een begrip of een gebeurtenis lezen, om de verscheidenheid in ideeën en houdingen beter te laten boven komen.

- ***Vershil*** in opvattingen is belangrijk omdat het staat tegenover on-verschilligheid. Ingaan op relevante verschillen is een hele uitdaging.

- **Pluraliteit** is een ruim begrip. We moeten pluraliteit zien in 'tijd' en 'ruimte'. Zo kunnen we oog hebben voor de historische context en de evolutie van de levensbeschouwing.
  - Tevens leren we oog te hebben voor verschillen in geografische ruimte en voor de verschillende ervaringen van leerlingen in de klas.
-
- Het doel blijft natuurlijk het samen leven in respect en nieuwsgierigheid voor elkaar in plaats van onbegrip en niet-begrijpen,....
  - **sensatie vermijden** door de klemtoon niet te leggen op het verscherpen van verschillen maar wel op het verhelderen van de verschillen. Vermijden om elkaar te demoniseren zoals sommige media dit doen. We leren kritisch om te gaan met de voorstelling van levensbeschouwelijk gekleurde gebeurtenissen in de media.
  - **competenties en thema's:** aan de hand van thema's ontwikkelen en oefenen we de competenties. Deze laatste bepalen de manier waarop we met de levensbeschouwing van onszelf en die van anderen omgaan. Ze zijn de bril waarmee we naar onszelf en anderen levensbeschouwelijk kijken. Het is niet de bedoeling om van de competenties ook thema's te maken.

IN 2013 WERDEN DE 24 INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE COMPETENTIES TOEGEVOEGD AAN ALLE LEERPLANNEN VAN ALLE ERKENDE LEVENSBESCHOUWINGEN

- In alle leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken worden op diverse wijzen de begrippen 'eigenheid' en 'dialog' met elkaar in spanning gebracht.
- Ze worden gekoppeld aan vaardigheden en attitudes als dialoog, openheid, ontmoeting, tolerantie.
- Bewustzijn van de levensbeschouwelijke veelheid in de samenleving en respect voor elke mens zijn belangrijke uitgangspunten.
- In interlevensbeschouwelijke projecten wordt door alle levensbeschouwingen samen gewerkt opdat leerlingen leren aan en van elkaar. Leerlingen worden vanuit hun levensbeschouwelijke eigenheid uitgedaagd tot dialoogbereidheid en dialoogbekwaamheid.

INTERLEVENSBESCHOUWELIJK WERKEN IN HET VAK R.K. GODSDIENST

- ILC-projecten leveren ook een vakinhoudelijke bijdrage.” We moedigen aan om (blijvend) werk te maken van ILC projecten. Ook wij blijven werk maken van ondersteuning hierbij (bv uw eigen godsdienstinspectie-begeleiding, Dag van de godsdienst 2 februari voorstellen concrete materialen, colloquium directies, ILCOS.be, werkgroepen RK godsdienst Vlaanderenbreed, ...)
- Om de 24 interlevensbeschouwelijke competenties (die geformuleerd werden voor lager – én secundair onderwijs) méér af te stemmen op de mogelijkheden van de kinderen in de lagere school werd een groeilijn ILC ontwikkeld. We stellen ze hier een aantal principes en formuleringen aan u voor. De formulering van een ILC voor een specifieke leerlingengroep kan worden gebruikt wanneer je projecten uitwerkt.

GROEILIJN ILC

INTERLEVENSBESCHOUWELIJKE
COMPETENTIES

GROEILIJN ILC

VOOR INTERLEVENSBESCHOUWELIJK ONDERWIJS

PRINCIPES

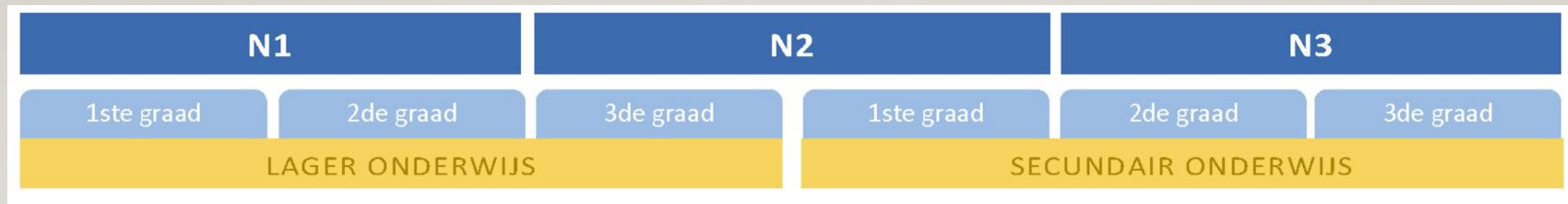

► De ILC's zijn algemeen geformuleerd

- gelden voor het leerplichtonderwijs (van 6 tot 18 jaar).

► Drie niveaus:

- **Niveau 1** (6-10 jarigen) : 1ste en 2de graad basisonderwijs
- **Niveau 2** (10-14 jarigen) : 3de graad basisonderwijs en 1ste graad secundair onderwijs
- **Niveau 3** (14-18 jarigen) : 2de en 3de graad secundair onderwijs

PRINCIPES

- ▶ De concretiseringen geven weer hoe leerlingen binnen een competentie een groei doormaken
- ▶ Een graduele ontvouwing van de competentie.
- ▶ Vandaar: **Groeilijn**
- ▶ Herformulering van elke ILC gericht op het ontwikkelingsniveau van de leerlingen.
- ▶ Géén leerlijn m.a.w. vorige stappen zijn niet noodzakelijk om aan een ILC te werken. Ze geven weer wat deze ILC kan betekenen voor deze leeftijdsgroep

Competenties interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) en interlevensbeschouwelijk samenleven (ILS)

kennisdoelen	vaardigheden en attitudes
Ik en mijn levensbeschouwing	
<i>De leerling ontdekt en verwoordt</i>	<i>De leerling</i>
1.de levensbeschouwelijke kenmerken van de eigen ontwikkelende identiteit.	4. verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden vanuit de eigen levensbeschouwing.
2.de eigenheid van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	5. gaat respectvol en open om met de eigenheid van de eigen levensbeschouwing.
3.de interne pluraliteit van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	6. gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.
	7. ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van de eigen levensbeschouwing.
Ik, mijn levensbeschouwing en deze van de ander	
<i>De leerling ontdekt en verwoordt</i>	<i>De leerling</i>
8.de eigenheid van andere levensbeschouwingen.	12. herkent en benoemt de levensbeschouwelijke kleuring van gedachten, gevoelens, ervaringen, waarden en normen bij zichzelf en anderen.
9.de eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een relevante vertegenwoordiger van een levensbeschouwing ze voorstelt.	13. respecteert het bestaan van levensbeschouwingen.
10.gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen.	14. luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.
11.de interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.	15. verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.
	16. is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen.
	17. gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.
Ik, mijn levensbeschouwing en de samenleving	
<i>De leerling ontdekt en verwoordt</i>	<i>De leerling</i>
18.de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing.	21. onderscheidt levensbeschouwelijke-stereotypering van levensbeschouwelijke-identiteit.
19.moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.	22. gaat constructief om met moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.
20.de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.	23. oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheid voor het leven in de realiteit van een multilevensbeschouwelijke samenleving.
	24. herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

Groeilijn ILC : wat valt er te groeien?

Competenties interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) en interlevensbeschouwelijk samenleven (ILS)	
kennisdoelen	vaardigheden en attitudes
Ik en mijn levensbeschouwing	
<i>De leerling ontdekt en verwoordt</i>	<i>De leerling</i>
1. de levensbeschouwelijke kenmerken van de eigen ontwikkelende identiteit.	4. verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden vanuit de eigen levensbeschouwing.
2. de eigenheid van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	5. gaat respectvol en open om met de eigenheid van de eigen levensbeschouwing.
3. de interne pluraliteit van de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	6. gaat respectvol en open om met de diversiteit binnen de eigen levensbeschouwing.
	7. ontwikkelt een positief zelfbeeld en neemt initiatief gebaseerd op beleving van de eigen levensbeschouwing.
Ik, mijn levensbeschouwing en deze van de ander	
<i>De leerling ontdekt en verwoordt</i>	<i>De leerling</i>
8. de eigenheid van andere levensbeschouwingen.	12. herkent en benoemt de levensbeschouwelijke kleuring van gedachten, gevoelens, ervaringen, waarden en normen bij zichzelf en anderen.
9. de eigenheid van een levensbeschouwing zoals een bevoorrechte getuige of een relevante vertegenwoordiger van een levensbeschouwing ze voorstelt.	13. respecteert het bestaan van levensbeschouwingen.
10. gelijkenissen en verschillen tussen levensbeschouwingen.	14. luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.
11. de interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.	15. verplaatst zich in het levensbeschouwelijk perspectief van anderen.
	16. is constructief kritisch over eigen en andere levensbeschouwingen.
	17. gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.
Ik, mijn levensbeschouwing en de samenleving	
<i>De leerling ontdekt en verwoordt</i>	<i>De leerling</i>
18. de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing.	21. onderscheidt levensbeschouwelijke stereotypering van levensbeschouwelijke identiteit.
19. mogelijkheden en kansen voor ILD en ILS.	22. gaat constructief om met moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.
20. de rol van levensbeschouwingen voor zich zelf en de samenleving.	23. oefent ILD en ILS als noodzakelijke vaardigheden voor het leven in de realiteit van een multilevensbeschouwelijke samenleving.
	24. herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

- De evolutie van de kennis (linkerkolom van de ILC's in **blauw**) **van kennismaking**, via bredere en diepgaandere **kennis** naar vergelijkende kennis om te komen tot **inzichten** die een nieuwe kijk op het (samen)leven geven
- De evolutie in vaardigheden en attitudes (rechterkolom in **oranje**) van (respectvol) luisteren, interesse tonen via zelf in dialoog treden, vragen stellen naar participeren, internaliseren.
- Geleidelijk ook groeien naar persoonlijke bewustwording, kritische reflectie en engagement... maar op maat van hun mogelijkheden!

GROEILIJN VOOR HET BASISONDERWIJS

GROEILIJN ILC
basisonderwijs per graad

Niet élké competentie bij de jongere kinderen!

INLEIDING

Met de 'competenties voor interlevensbeschouwelijke dialoog en interlevensbeschouwelijk samenleven' werd een kader gecreëerd om kinderen en jongeren vaardiger te maken voor een interlevensbeschouwelijke samenleving. De 24 ILC's zijn ingedeeld in twee kolommen (kennis en vaardigheden/attitudes) en in drie domeinen: (1) Ik en mijn levensbeschouwing, (2) Ik, mijn levensbeschouwing en deze van de ander en (3) Ik, mijn levensbeschouwing en de samenleving.

De groeilijn ILC in dit document geeft een indicatie hoe de 24 ILC's gelezen en ontwikkeld kunnen worden.

De drie niveaus (N1, N2 en N3) omvatten elk twee graden: N1 duidt op de eerste twee graden van het basisonderwijs, N2 op de derde graad van het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs, N3 op de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Voor het lager onderwijs werd de groeilijn verder per graad uitgewerkt. (Zie tabel onderaan)

In alle niveaus kan er aan alle competenties gewerkt worden, al hoeft niet elke competentie van bij aanvang aan bod te komen. In enkele gevallen zien we een leeg vakje in de eerste graad omwille van het ontwikkelingsniveau. In de eerste graad (LO) wordt de leraar soms uitdrukkelijk vermeld omdat de jongste kinderen een uitdagende begeleidingsstijl nodig hebben om te leren omgaan met levensbeschouwelijke diversiteit.

De groeilijn ILC vertrekt van de eigen leefwereld en de concrete ervaring van de leerling in niveau 1 en mondt uit in een dieper verstaan en waarderen van de rol van levensbeschouwingen in niveau 3. Hier krijgen de persoonlijke bewustwording, de reflectie en het engagement van de leerling soms extra aandacht. De groeilijn bevat indicaties om de leerkracht te helpen operationele lesdoelen te formuleren in functie van de context en doelgroep, zowel voor gezamenlijke projecten als voor de eigen levensbeschouwing.

Eerste graad belang van de leerkracht

Doelen meer op maat van de ontwikkeling van de leerling, concreter ifv de doelgroep

N1			N2			N3		
1ste graad	2de graad	3de graad	1ste graad	2de graad	3de graad			
LAGER ONDERWIJS			SECUNDAIR ONDERWIJS					

3 GRADEN IN HET BAO ZITTEN IN

- ▶ Niveau 1 = **graad 1 & graad 2**
- ▶ Niveau 2 = **graad 3**

DRIE GRADEN IN BAO

- ▶ Voor elke ILC per graad een 'herformulering' ifv de mogelijkheden van de kinderen. Wanneer je ze samen leest merk je een graduele groei
- ▶ Groeilijn: concreet uitgewerkt vanuit inzichten ontwikkelingspsychologie
- ▶ Verkennen – verbinden- verwisselen

VOOR DE EERSTE GRAAD ÉN SOMS OOK TWEEDE GRAAD:

- ▶ keuze om de kinderen eerst ervaringen te laten opdoen, alles te verkennen, ... en dit
- ▶ *“in concrete dagdagelijkse situaties, eigen klascontext,..”*
- ▶ Specifiek in de 1e graad: de leerkracht heeft een heel belangrijke rol (is rolmodel) bij die eerste interlevensbeschouwelijke ervaringen

VOORBEELDEN UIT DE EERSTE GRAAD: ROL VAN DE LERAAR

VOORAL BIJ ATTITUDES EN VAARDIGHEDEN

- ILC1 ontdekt dat denken en doen te maken heeft met een eigen levensbeschouwing **en die van ouders en/of vertrouwenspersonen.**
- ILC 4 verkent (**op uitnodiging van de leerkracht**) eigen gedachten, gevoelens en ervaringen bij levensbeschouwelijke thema's.
- ILC5 voelt het waardevolle aan **van de aangereikte** levensbeschouwelijke thema's en **voelt zich uitgenodigd** om daar open mee om te gaan.
- ILC6 ervaart dat mensen van dezelfde levensbeschouwing levensbeschouwelijke thema's anders kunnen beleven, en **voelt zich uitgenodigd** om respectvol met die verschillende belevingen om te gaan.
- ILC17 ontdekt **via de leerkracht** hoe je respectvol met mensen met een andere levensbeschouwing omgaat.
- ILC 24 ervaart **dat de leraar** afspraken maakt en doet naleven om vlot met elkaar in gesprek te gaan.

IN 1^E ÉN 2^E GRAAD: IN CONCRETE CONTEXTEN

- ILC 3 : ontdekt in de dagelijkse realiteit dat niet iedereen op eenzelfde manier de gevolgde levensbeschouwing beleeft.
- ILC8: ontdekt dat er elementen zijn die eigen zijn aan een andere levensbeschouwing die hij/zij in de concrete omgeving ontmoet.
- ILC10: ontdekt in de concrete omgeving enkele aspecten die levensbeschouwingen verbinden...
- ILC11: ontdekt - binnen de dagelijkse realiteit - dat niet iedereen binnen eenzelfde levensbeschouwing eenzelfde thema gelijkaardig beleeft of aanvoelt
- ILC23 krijgt in de concrete klascontext oefenkansen om tot een interlevensbeschouwelijke ontmoeting te komen.

BIJ EEN AANTAL ILC STAAT VOOR DE 1^E (SOMS OOK 2^E) GRAAD DE **VOORWAARDE** OM ONTWIKKELING TE *KUNNEN* STARTEN

- 1e graad bij ILC 18 en 21 ook niks geformuleerd. Pas later starten en ook dan geleidelijke groei
- 1e graad: klemtoon ligt op ontdekken, nieuwsgierig zijn, ervaren
- 2e graad: een kleine volgende stap in communicatie
- 2e graad : ontdekken én verwoorden/ benoemen/ vraagt zich af / oefent zich/ staat stil en herkent / drukt uit
- 3e graad: losser van de concrete context. Stimuleren tot kritische reflectie (staat stil bij, geeft voorbeelden, illustreert,...)
- Groeien in persoonlijke bewustwording, en engagement (neemt initiatief vanuit de eigen LB, oefent zich in respectvol omgaan)
- 3^e graad: kan komen tot perspectiefwissel (ILC 15) cfr ontwikkelingspsychologie

ILC.1 De leerling ontdekt en verwoordt de levensbeschouwelijke kenmerken van de eigen ontwikkelende identiteit

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
ontdekt dat hij of zij een eigen manier heeft om het leven aan te voelen, te beleven en te beschouwen, en dat dit deel uitmaakt van zijn of haar eigen identiteit;		herkent in de eigen (zich) ontwikkelende identiteit levensbeschouwelijke aspecten;
Basisonderwijs – eerste graad	Basisonderwijs – tweede graad	Basisonderwijs – derde graad
ontdekt dat denken en doen te maken heeft met een eigen levensbeschouwing en die van ouders en/of vertrouwenspersonen.	staat stil bij en vraagt zich af hoe levensbeschouwelijke thema's verweven zijn met de ontluikende identiteit.	illustreert hoe levensbeschouwing verweven is met de eigen ontwikkelende identiteit.

ILC.2 De leerling ontdekt en verwoordt de eigenheid van de levensbeschouwing waarin hij/ zij les volgt

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt en verkent elementen eigen aan de levensbeschouwing waarin hij/ zij les volgt		Verwoordt aan de hand van een aantal gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden ... wat eigen is aan de gevolgde levensbeschouwing;
Basisonderwijs – eerste graad	Basisonderwijs – tweede graad	Basisonderwijs – derde graad
ontdekt dat er elementen zijn die eigen zijn aan de levensbeschouwing waarin hij/zij les volgt.	Verkent de eigenheid van de gevolgde levensbeschouwing en brengt in gesprek een aantal elementen binnen die er eigen aan zijn.	verwoordt aan de hand van een aantal gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden ... wat eigen is aan de gevolgde levensbeschouwing

1^e graad ontdekt elementen

2^e graad: brengt "een aantal elementen" binnen

3^e graad: gaat stapje verder : "verwoordt wat eigen is aan een levensbeschouwing" ook deze opsomming " een aantal gebruiken, verhalen, mens- en, wereldbeelden" komt in de 3^e graad meermaals terug.

ILC.3 De leerling ontdekt en verwoordt de interne pluraliteit van de levensbeschouwing waarin hij/ zij les volgt

BOUWSTENEN ILC – N1		BOUWSTENEN ILC – N2
herkent binnen de dagelijkse realiteit dat niet iedereen de gevolgde levensbeschouwing op eenzelfde manier beleeft;		illustreert de interne pluraliteit van de gevolgde levensbeschouwing met voorbeelden;
Basisonderwijs – eerste graad	Basisonderwijs – tweede graad	Basisonderwijs – derde graad
ontdekt in de dagelijkse realiteit dat niet iedereen op eenzelfde manier de gevolgde levensbeschouwing beleeft.	herkent dat mensen de gevolgde levensbeschouwing verschillend beleven in de dagelijkse realiteit	geeft een aantal voorbeelden van de interne levensbeschouwelijke verscheidenheid in de dagelijkse realiteit

Voor de hele lagere school: interne pluraliteit “ in dagelijkse realiteit”
 Opbouw: 1^e graad ontdekt, 2^e graad herkent, 3^e graad geeft een aantal voorbeelden

Attitudes en vaardigheden!

ILC.4 De leerling verwoordt open en bedachtzaam gedachten, gevoelens, ervaringen en normen en waarden vanuit de eigen levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Drukt iets uit van de eigen gedachten, gevoelens en ervaringen die verbonden zijn met levensbeschouwelijke thema's.		Verwoordt open en bedachtzaam (morele) gedachten, gevoelens, ervaringen en opvattingen verbonden met zijn/haar persoonlijke levensbeschouwing.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Verkent (op uitnodiging van de leerkracht) eigen gedachten, gevoelens en ervaringen bij levensbeschouwelijke thema's.	Staat stil bij eigen gedachten, gevoelens, ervaringen en waarden bij levensbeschouwelijke thema's en drukt die uit.	Verwoordt openhartig gedachten, gevoelens, ervaringen en waarden die verbonden zijn met de persoonlijke levensbeschouwing.

1^e en 2^e graad ¹³ 'verkennen en stilstaan bij eigen gevoelens

3^e graad verwoordt gedachten, gevoelens verbonden met de persoonlijke levensbeschouwing

Kennis : ik, mijn LB en de ander

ILC.8 De leerling ontdekt en verwoordt de eigenheid van andere levensbeschouwingen

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt en verkent elementen van andere levensbeschouwingen die hij/zij in de concrete omgeving ontmoet.		Legt verbanden tussen gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden die kenmerkend zijn voor andere levensbeschouwingen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt dat er elementen zijn die eigen zijn aan een andere levensbeschouwing die hij/zij in de concrete omgeving ontmoet.	Verkent een aantal elementen die eigen zijn aan levensbeschouwingen uit de eigen omgeving.	Verkent én verwoordt de betekenis van gebruiken, verhalen, mens- en wereldbeelden ... uit andere levensbeschouwingen.

15

- 1e graad: ontdekt dat er elementen eigen zijn aan een andere LB;
- 2e graad verkent een *aantal* elementen;
- 3e graad verkent én verwoordt de betekenis van....

ILC.11 De leerling ontdekt en verwoordt de interne pluraliteit in verschillende levensbeschouwingen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ontdekt in een concrete situatie dat mensen van eenzelfde levensbeschouwing soms een aspect van het leven op een andere manier beleven.		Illustreert na een interlevensbeschouwelijke ontmoeting hoe andere levensbeschouwingen een interne pluraliteit kennen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt - binnen de dagelijkse realiteit - dat niet iedereen binnen eenzelfde levensbeschouwing eenzelfde thema gelijkaardig beleeft of aanvoelt.	Ontdekt - in een concrete casus - dat mensen van eenzelfde levensbeschouwing eenzelfde thema op een andere manier kunnen beleven.	Kan - na een interlevensbeschouwelijke ontmoeting - een aantal voorbeelden geven van hoe mensen van eenzelfde levensbeschouwing een thema op verschillende manieren beleven.

1^e graad ontdekt in dagelijkse realiteit; 2^e graad in een concrete casus; 3^e graad NA een IL ontmoeting een aantal voorbeelden van verschillende manier van beleven

ILC.14 De leerling luistert empathisch naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1	GROEILIJN ILC – N2
Luistert met interesse naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.	Beluistert in een gesprek met leeftijdsgenoten van een andere levensbeschouwing hun ervaring/beleving zonder te oordelen.

BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Kan in een kort gesprek naar een leeftijdsgenoot luisteren.	Luistert met openheid naar leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing.	Probeert in een gesprek met leeftijdsgenoten van een andere levensbeschouwing hun ervaring/beleving te beluisteren zonder te oordelen.

1^e graad: kan in een KORT gesprek luisteren

2^e graad: luistert met openheid

3^e graad probeert te luisteren zonder te oordelen

ILC.17 De leerling gaat respectvol en open om met de eigenheid van andere levensbeschouwingen.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Staat open voor mensen met een andere levensbeschouwing en oefent zich in een respectvolle omgang met hen.		Gaat respectvol om met mensen met een andere levensbeschouwing.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ontdekt via de leerkracht hoe je respectvol met mensen met een andere levensbeschouwing omgaat.	Staat open voor mensen met een andere levensbeschouwing en voelt zich uitgenodigd om respectvol met hen om te gaan.	Zet stappen in het respectvol omgaan met mensen met een andere levensbeschouwing en aanvaardt hen zoals ze zijn.

1^e graad ontdekt VIA DE LEERKRACHT

2^e graad VOELT ZICH UITGENODIGD (door de leerkracht) om respectvol met anderen om te gaan

3^e graad: ZET STAPPEN in het respectvol omgaan en aanvaardt hen zoals ze zijn

KENNIScompetenties op dit niveau zijn niet evident in de lagere school

- Verschil stereotypen en 'binnenkant' van een lb.
- Moeilijkheden/kansen van interlevensbeschouwelijke dialoog (ILD) en interlevensbeschouwelijk samenleven (ILS)
- De rol van levensbeschouwingen voor de samenleving

Ik, mijn levensbeschouwing en de samenleving

De leerling ontdekt en verwoordt

18.de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing.

19.moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.

20.de rol van levensbeschouwingen voor zichzelf en de samenleving.

ILC 18 – 20: KENNIS COMPETENTIES IK, MIJN LB EN SAMENLEVING

LC.18 De leerling ontdekt en verwoordt de verschillen tussen stereotyperingen over een levensbeschouwing en de binnenkant van een levensbeschouwing.

GROEILIJN ILC – N1

GROEILIJN ILC – N2

Ontdekt dat er vooroordelen zijn en dat die een belemmering kunnen vormen voor een échte ontmoeting.

Ontdekt en verwoordt dat er vooroordelen zijn en dat die een belemmering kunnen vormen voor een échte ontmoeting.

BaO eerste graad

BaO tweede graad

BaO derde graad

Ziet in zijn/haar concrete leefwereld (levensbeschouwelijke) voorbeelden van vooroordelen.

Ontdekt dat wat je soms denkt over een ander niet altijd overeenkomt met de manier waarop de ander zichzelf en de wereld ziet en beleeft.

Merk op: 1e graad = leeg

Pas in de 2e graad: ziet in de concrete leefwereld voorbeelden van vooroordelen (= voorfase)

3e graad: ontdekken dat er verschil is tussen jezelf en hoe de ander de wereld ziet en beleeft.

Het kunnen verwoorden van vooroordelen die een belemmering zijn voor écht ontmoeting= SO

ILC.22 De leerling gaat constructief om met moeilijkheden en kansen voor ILD en ILS.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ervaart dat een interlevensbeschouwelijke ontmoeting verrijkend kan zijn, ook wanneer je de ander niet volledig begrijpt.		Gaat constructief om met het feit dat interlevensbeschouwelijk samenleven zowel verrijkend als moeilijk kan zijn.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Is nieuwsgierig bij een interlevensbeschouwelijke ontmoeting.	Ervaart dat een interlevensbeschouwelijke ontmoeting verrijkend kan zijn, ook wanneer je de ander niet volledig begrijpt.	Ervaart wat remmend en/of bevorderlijk kan zijn in interlevensbeschouwelijk samenleven en oefent zich in constructieve dialoog.

- ▶ 1e graad Voorfase van de competentie = nieuwsgierig zijn
- ▶ 2e graad verrijkend (+) én ervaren dat je de ander niet volledig begrijpt
- ▶ 3e graad: remmend / bevorderlijk voor IL samenleven en oefenen in constructieve dialoog.
Eigenlijke ontwikkeling van competentie ligt in SO

ILC.24 De leerling herkent afspraken en regels nodig voor interlevensbeschouwelijk samenleven en past deze toe.

GROEILIJN ILC – N1		GROEILIJN ILC – N2
Ervaat dat er afspraken nodig zijn om in gesprek te gaan met leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing en is bereid die na te leven.		Maakt zich afspraken en regels eigen voor interlevensbeschouwelijke ontmoetingen.
BaO eerste graad	BaO tweede graad	BaO derde graad
Ervaat dat de leraar afspraken maakt en doet naleven om vlot met elkaar in gesprek te gaan.	Ervaat dat er afspraken nodig zijn om in gesprek te gaan met leeftijdsgenoten met een andere levensbeschouwing en is bereid die na te leven.	Houdt zich aan afspraken en regels bij interlevensbeschouwelijke ontmoetingen.

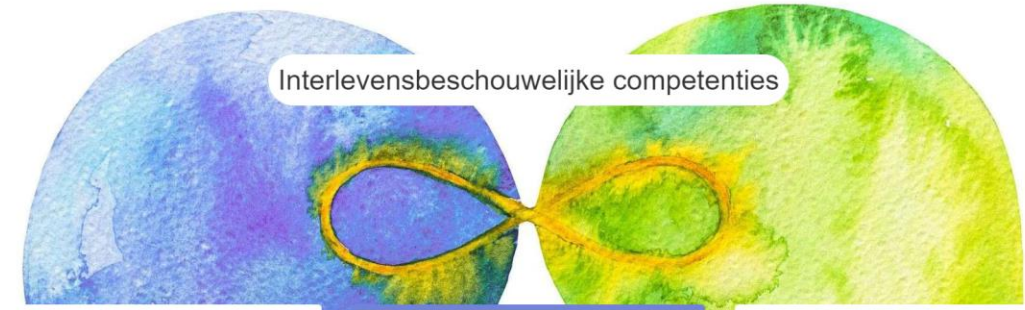
► Deze ILC vraagt een groei nl VOOR leerlingen kunnen herkennen dat regels en afspraken nodig zijn voor ILB dialoog moet iemand hen dit laten ervaren hebben, laten meemaken hebben. Rol van LK is cruciaal!

- 1^e graad ervaren dat de **LEERKRACHT AFSPRAKEN MAAKT** en doet naleven
- 2e graad: een stapje verder: nl bereid zijn die afspraken na te leven
- 3e graad: houdt zich aan afspraken bij IL ontmoetingen

NOG MEER MATERIALEN TE VERWACHTEN

- Via jouw godsdienstinspectie-begeleiding
- Dag van de godsdienst 2 februari: oa voorstellen groeilijn ILC én concrete materialen
- op www.ilcos.be ILC project **Ontmoeten** :Werken met kunst, verhalen, film... en een ILC project rond **Namen**
- www.kuleuven/ thomas (zie volgende dia) maar bezoek zeker: didactische werkvormen en interessante links
- [Thomas Podcast, episode 13: Moishe Mund, Ahmed Azzouz & Kelly Deburchgraeve - Thomas - Godsdienstonderwijs.be \(kuleuven.be\)](#)

Interlevensbeschouwelijke competenties

CONTEXT

- ILC'S
- Groeilijn
- Leerplan ILD GO!**
- KDS in Katholiek Onderwijs Vlaanderen
- Inspectie | Leerplannen
- Vlaams Regeerakkoord
- Interessante Links**

PRAKTIJK

- Methodes**
- Didactische werkvormen**
- Good practices**
- ILD Lespakket**
- ILCOS
- FAQ**

ONDERZOEK

- Expert seminar
- Onderzoeksproject
- Empirisch onderzoek
- Publicaties

Deze pagina werd gepubliceerd op 01/09/2022
© Adobe Stock - Kateryna Kovarzh

SELECTIE INHOUDELIJKE PAKKETTEN, INSTRUMENTEN EN DATABANKEN

EERSTE REACTIES?

- Helpt dit jullie vooruit?
- Wat zijn jullie vragen?